

CORRESPONDENȚĂ
DIN PARIS
DE LA
GEORGES SCHLOCKER

Flecăreli de culise

Nu treziți pe doamna! (*Ne réveillez pas madame!*) este titlul noii lucrări a lui Jean Anouilh, de curînd reprezentată în premieră absolută la Comédie des Champs Elysées, a treia în exact optsprezece luni. Sexagenarul autor este de o productivitate greu de aflat la alții, totuși legată de repetirea și revizuirea celor spuse altcîndva. Această a treia lucrare, după *Cher Antoine* și după *Pestele de aur roșu* îmi apare ca o ultimă lovitură de ciocan într-un șir de lovituri pe care Anouilh le aplică asupra unuia și aceluiași cui. *Dragul Antoine* înfățișa un dramaturg celebru decedat, în jurul catafalcului căruia niște văduve își împoșcau una alteia răutatea și mîrginirea. Acum, în centrul acțiunii se află directorul de teatru Julien Paluche a cărui mizerie matrimonială se dezvăluie în fața noastră. Locul acțiunii este în același timp și conținutul ei: scena. Julien domnește mai mult asupra ei decît asupra celor două femei ale sale, Rose și Aglae. Amîndouă îl părăsesc pe sînd, căzînd în brațele unor amantîi mai puțin împietriți în principii, și care fac ceea ce face, în dosul culisei, oricare actor înzestrat cu o fantezie mărturisit orgolioasă de mic burghez, anume se dau la collegele lor. Julien, onestul, suferă amar din cauza aceasta și — din răzbunare? din dezamăgire? ca să-și înșele însingurarea? — se dedă în cele din urmă și el unor flirturi asemănătoare, cu subrete crocante. Urmează succese, elogii din partea criticilor, eroul se mișcă în voie prin Parisul monden, femeia lui își cumpără un mantou de hermelină, totuși Julien, asprîț, stă chircit și se istovește pe treptele tronu-

lui în jurul căruia concepe înscenarea unui *Hamlet* ce nu va avea să vadă vreodată lumina rampei.

Ne-am născut pentru a fi murdăriți și apoi demontați. Nu ne este dat pentru înțîia oară să auzim această sentință existențială din gura lui Anouilh. Disprețul adresat societății ticăloase în care nimeni nu poate rămîne curat, fiindcă pe fiecare îl așteaptă experiența pîngăririi de către cel mai puternic, l-a împins pe autor însuși spre o ostilitate față de om care legitimează anti-umanismul personajelor sale. În orice caz, el s-a priceput cu atîta virtuozitate să-și expună, de-a lungul deceniilor, exasperarea — de data asta prin sputul de lumină aruncat asupra unor scene de teatru, și a unor culise adevărate, în care se încearcă reconstrucția vieții de toate zilele a lui Paluche — încît aceasta a devenit una din cele mai mănoase afaceri ale teatrului burghez. Așa vorbea alădată nebunul regelui; ceea ce spunea era crudul adevăr, dar rămînea totuși fără urmări. Astăzi îi zicem biciuire immanentă a sistemului. Anouilh o oferă și acum, din nou, încîntătoarelor blănuri de nură și rozetelor legiunii de onoare care aplaudă în stal. Desigur, nu atît de des ca ultima oară. Vîrsta înaintată a lui Anouilh se distinge printr-o anume limbuție. Prea adesea sufleurul beat criță e nevoit să-îscoată în evidență filozofia, după care orice vreme e conținută în orice vreme, alaltăieri în astăzi, iar 1912 săvîrșindu-se mult mai înăripat. Ni se înfățișează un exemplar uman care și-a aflat drumul spre resemnare în borta lui (de sufleur): o amfibie cu mutră

de om care își rîde de toate. Vanitas vanitatum șușotit de o cîrțită mirosind a vin (Jean Paradès îl joacă magistral). Dar nici o spaimă nu ne cuprinde, fiindcă nu putem măsura distanța de cădere între idealul purității și o viață flusturatică. *Nu treziți pe doamna* care titlul piesei. „Nu o treziți” din somnul autoiluzionării în care își leagă personajele. (Aici: mama lui Julien, direc-toarea înzorzonată a unei îndoielnice școli de teatru). Dar fiindcă nimeni nu se cade a-i tulbura somnul, pentru a o confrunta cu minciuna vieții pe care o duce, orice sentiment tragic se risipește.

Această ultimă piesă a lui Anouilh este cu deosebire deprîmăntă: personajele ei apar încuiate în sentimentele lor particulare, iar acestea dau tirooale patului ca singurului etalon adecvat lor. Avem de a face cu teatrul, și anume cu teatrul bulevardier; dar teatrul ne învață Anouilh, textual, „înfăți-șează viața așa cum e”. Ceea ce ne toarnă un gust coclit în gură: nu putem ține parte pesimismului larמואיאnt care vede pe om în chip obligatoriu degenerînd în egoism, și care vrea să confere asemenea viziune „ra-țiunii sănătoase a omului”. Pe vremuri, tonul lui Anouilh era cinic. În lucrările sale din deceniul al șaselea (*Pauvre Bitos*, *Ornifle*, *Becket*), el aducea pe scenă personaje virile,

pline de sarcasm și neobrăzare. Din toate acestea nu mai rămîne decît pesimismul otră-vit care devine fatal în paharul de apă al sentimentelor mărunte și al tuturor egoisme-lor, în care sînt din totdeauna încarcerate personajele lui Anouilh. În fața acestei pers-pective blocată a viernămoasei pături supe-riore, putem să ne reamintim pentru o clipă de Gombrovicz, pentru care puritatea este strîns legată de triumful tinerilor asupra bătrînilor maculați. La el drumul dă per-manent într-o perspectivă deschisă, în care individul ca și istoria se știu expuși oricărei transformări (de pildă în *Opereta*). Și lumea lui e marcată de degradare, dar numai ca punct de pornire, dincolo de care e gata să se desfășoare viitorul. Pseudostrălucirea teatrului lui Julien Paluche nu trimite spre nici un viitor. Anouilh îl-a damnat la o stare prezentă de nedepășit, în care sînt zidiți el și cei de-o seamă cu el. Pentru actori, care excelează în redarea realității legată de con-venții, de pildă pentru un François Ferier, aceasta le dă în orice caz prilejul unor triumfuri interpretative. În străinătate lucrurile nu vor fi altfel. Pentru directorii de teatru care vor să o scoată la capăt finan-țiarmente cu false aprofundări ale așa-nu-mitei inimi omenesti, Anouilh rămîne o pro-vidență.

C R O N I C A H I S T R I O N U L U I

Pericolul personalității

Il privesc și-l ascult uneori pe George Constantin. Glasul lui trece peste registre într-o acrobatică stranie. Finalul frazelor urcă neobișnuit de ciudat. Din cînd în cînd, vorbele ies bilbiute ca și cum s-ar fi copt atunci abia în cămările creierului. Rîde copilărește și sadic. În primele minute îi se pare nenatural. Apoi își dai seama că ai de-a face cu un alt soi de firesc, adevăratul.

Numai că toate aceste procedee, pe care le manevrează cu știință, devin iremediabil compromise la imitatori.

Și-l ascult pe actorușul care trece cu temeritate de la șipătul ascuțit la vocea de piept pe care nu o are. Rîzînd, se-neacă. Iar cînd începe să se bilbiue cu închipuită măiestrie ai impresia că și-a uitat rolul.

Actorașul fumează aceleași țigări ca George Constantin. Intră în aceleași localuri, susține aceeași echipă de fot-bal. Spre marele său regret are alt număr la pantofi.

Orice artist cu personalitate este o bucurie și un prăpăd. Ai impresia că natura, strîngîndu-și fantezia într-un singur receptacol, se condamnă pentru o vreme la sterilitate. Pentru ca Marele Echilibru să nu se tulbure.

Inventatorii — îmi spuneam ieșînd de la spectacol — tehnicienii de geniu, medicii iluștri sînt un lanț. Existențele lor se condiționează. Adevărurile găsite de unul sporesc în celălalt. Dar marii artiști sînt tot atîtea insule. Unicitatea lor nu se transferă. Fiecare trebuie să și-o descopere pe-a lui.

Și nu spuneam, bineînțeles, o nou-tate

Ion Omescu